ILK O'SPIRINLIK DAVRINING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Nazirova Shahzoda
Mamadaminova Muxlisa
Termiz Davlat Pedagogika Instituti Boshlang'ich ta'lim fakulteti 1-bosqich talabalari

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ilk o'spirinlik davrining psixologik xususiyatlari haqida fikr yuritilgan.*

Kalit so'zlar:*O'spirinlik, kasb tanlash muammosi, kuzatuvchanliksezgirlik, o'z kuchiga ishonch va boshqalar*.

Ilk o'spirinning psixik rivojlanishini harakatga keltiruvchi kuch jamoat tashkilotlari , maktab jamoasi, ta`lim jarayoni qo'yadigan talablar darajasining oshishi bilan u erishgan psixik kamolot o'rtasidagi ziddiyatdir. Turli qarama-qarshiliklar, ziddiyatlar o'spirinning ahloqiy, aqliy, estetik jihatdan tez o'sishi orqali bartaraf qilinadi. Ilk o'spirinlik davri "kamolot bo'sag'asi" deb ta`riflanadi. Bu kamolot bosqichi fiziologik, psixologik va ijtimoiy chegaralarini o'z ichiga oladi. Ilk o'spirinlik Yoshidagi bolalar 15 yoshdan 17-18 yoshgacha bo'lgan akademik litsey va kasb- hunar kollejlari o'quvchilaridir. O'spirinlik –bu odamning fuqaro sifatida shakllanishi, uning ijtimoiy jihatdan yetilishi, o'z taqdirini o'zi hal qilishi, ijtimoiy hayotga faol ishtirok etishi davri, fuqaro va vatanparvarning ma`naviy sifatlari tarkib topadigan davridir. Ilk o'spirinlar ma`naviy xislatlarga, axloqiy mezonlar mohiyatiga jiddiy munosabatda bo'ladilar. Masalan, burch, vijdon, g'urur, or-nomus, mas`uliyat, faxrlanish kabi tushunchalarni chuqur tahlil qila oladilar. O'spirin har bir ishda yetakchi, birinchi bo'lish istagi bilan yashaydi. O'spirin o'quvchida o'zini anglash zamirida o'z-o'zini tarbiyalash istagi tug'iladi va bu ishning yo'llarini topish, ularni kundalik turmushga tadbiq qilish ehtiyoji vujudga keladi. O'zlariga ma`qul ma`naviy-psixologik qiyofaga ega bo'lish uchun oqilona o'lcham, mezon, vazifalarini bajaruvchi barkamol , mukammal timsol, namuna, yuksak orzu tasvirini qidiradilar. O'spirinlarda sezgirlik, kuzatuvchanlik takomillashib boradi, mantiqiy xotira, eslab qolishning yo'l va vositalari ta`lim jarayonida yetkchi rol o'ynay boshlaydi. O'spirinlar topshiriqlarni bajarishda, ularning ma`nosi hamda mohiyatini to'la anglab ish tutadilar , eslab qolish, saqlash, esga tushirish jarayonlarining samarali usullaridan unumli foydalanadilar.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki, ilk o'spirinlar mustaqil hayot sohasida yaqin istiqbolga ega bo'ladilar, ular o'zlarining hayot yo'llarini belgilab olishga, o'zlarining kelgusi ixtisoslarini tanlashga intiladilar. O'spirinlar ulg'aygan sayin ularda emotsional qo'zg'alish hosil qiluvchi omillar ko'payib boradi.

O'spirinlar barcha faoliyat bosqichlarida mustaqil fikrlay olmaydi, bu ularning jiddiy kamchilligi hisoblanadi. Bu kamchillikni bartaraf etish uchun dars jarayoni muhim ahamiyatga ega. Sababi o'quvchi darsda mavzuni kitobdagiday yodlabgina qolmay o'zining fikrini ham so'z bilan ifodalay olishi kerak. Ilk o'spirinlik eng muhim psixologik xususiyati – o'z ichki dunyosini kashf etadilar. Ular o'zlarining kuchli va zaif tomonlarini anglaydilar, aqliy va jismoniy imkoniyatlarini qiyosiy baholay oladilar. Ularning yana bir xususiyati murakkab shaxslararo munosabatlarda aks etuvchi burch-vijdon hissi, o'z qadr-qimmatini sezish kabi xislatlardir. O'spirinlar uchun yana bir muhim kechinma o'zining tashqi ko'rinishi haqidagi o'ylardir. O'spirinlar aql-idrokining xususiyatlari. Bu yoshda o'quvchilarda bilish jarayonlari kichik yoshdagilar kabi intensev o'smasa-da, lekin mustahkamlanib, stabillashib boradi. Kasb tanlash muommosi. Albatta, kasb tanlash muommosi o'spirinlikda hal qilishi kerak bo'lgan eng muhim muommolardan biridir. Maktabni bitirguncha hamma o'quvchilar ham bo'lajak kasbni aniq tanlaydi deb bo'lmaydi. O'spirinlarning o'zaro munosabatlari. O'spirinlar do'stlik tuyg'usini insoniy munosabatlarning eng muhimi deb hisoblaydilar. Ular do'stlikka juda katta talablar qo'yadilar. O'spirin o'z "men"ining hurmat qilinishini , qo'llab – quvvatlanishini do'stidan kutadi. O'spirinlar odatda o'z jinsidan, tengdoshlaridan do'st tanlaydi. Qizlarning va yigitlarning do'tligi orasidagi tafovutlar hali to'liq o'rganilmagan. Bu yoshda yigit va qizlar o'rtasida ilk romantik munosabatlar paydo bo'ladi. Shunisi qiziqarliki, bu munosabatlar "epidemiya" xarakteriga ega. Ba`zi guruhlarda hamma shu "kasallik" bilan og'risa, ba`zilarida umuman bunday munosabatlar bo'lmaydi.

Xulosa shuki, o'spirinlik davrida yoshlarga tajribasi bor, yoshi ulug' insonlar o'zlarining nasihatlarini berishi kerak, o'shanda ular yaxshi tarbiya bilan ulg'ayadi. Hamda olga nasihatlarini kelajakda o'zlari bemalol qo'llashi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

23. qizi Ashurova, S. F. (2023). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI PSIXOLOGIK VA PEDAGOGIK QO 'LLAB-QUVVATLASHDA PSIXOLOGIK

XIZMATNING O ‘ZIGA XOS JIHATLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(9 SPECIAL), 418-421.

24. Ashurova, S., & Numonova, A. (2023). THE ROLE OF PSYCHOLOGY IN FORMING TEACHERS'PEDAGOGICAL ABILITY. Academia Repository, 2(11), 46-53.

298. 2.Ashurova Sh. F. (2023) SOG`LOM PSIXOLOGIK TURMUSH TARZI TO`G`RISIDAGI TASVVURLARNING SHAKLLANISHI “Zamonaviy ta`limda pedagogika va psixologiya fanlari https://ppmedu.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/view/8314/5746

299. qizi Ashurova, S. F. (2023). OILADA YOSHLARNING SOG ‘LOM TURMUSH TARZIGA MUNOSABAT SHAKLLANISHINING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK OMILLARI MUAMMO SIFATIDA. Educational Research in Universal Sciences, 2(10 SPECIAL), 32-35.

300. Ashurova Sh.F. .(2022) A HEALTHY LIFESTYLE IN UZBEK FAMILIES FROM THE POINT OF VIEW OF ISLAM RELIGION Emergent: JOURNAL OF EDUCATIONAL DISCOVERIES AND LIFELONG LEARNING (EJEDL) https://ejedl.academiascience.org/index.php/ejedl/article/view/369 (52-56 p)

301. Ashurova, S. F., & qizi Karimova, M. N. (2023). OILADA O ‘SMIRLARNING SOG ‘LOM TURMUSH TARZI VA OILAVIY HAYOT HAQIDAGI TASAVVURLARI SHAKLLANISHINING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK OMILLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(5), 363-368.

302. qizi Karimova, M. N., & Ashurova, S. F. (2023). PROFESSIONAL TA’LIMDA TAHSIL OLAYOTGAN QIZLARNI OILAVIY HAYOTGA TAYYORLASH VA ULARDA SOG ‘LOM TURMUSH TARZINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK ASOSLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(5), 369-373.

303. Ашурова, Ш. (2023). Оилада эр–хотин муносабатларини мувофиқлаштиришнинг ўзбек психологлари томонидан таҳлил қилиниши. *Современные тенденции психологической службы в системе образования: теория и практика*, *1*(1), 67-71.21.

304. Karimova M.N. Ashurova.Sh.F, (2023) Professional ta’limda tahsil olayotgan qizlarni oilaviy hayotga tayyorlash va ularda sog’lom turmush tarzini shakllantirishning psixologik asoslari. Educational Research in Universal Sciences. OAK. 369-373-b

305. qizi Imonova, MB (2023). MUSIQANING INSON HISSIYOTIGA TASIRI. National Scientific Research International Journal natijalari , 2 (3), 156-161.

306. Иманов, Б., & Имонова, М. (2021). Развитие творческих способностей учеников при выполнении проблемных экспериментов

по физике с помощью инновационных технологий. Общество и инновации, 2(2), 222-227.

307. Imonova, M. B. (2023). Oila tinchligi–jamiyat faravonligi asosi. Finland academic research science publisher, 1148-1151.

308. Имонова, М., & Тожиева, Д. (2023). Роль сиблинговых отношений в когнитивном развитии детей. *Традиции и инновации в исследовании и преподавании языков*, *1*(1), 447-453.

309. Имонова, М. (2023). Musiqiy tarbiya–qudratli quroldir yohud musiqiy tarbiyaning shaxs shakllanishiga tasiri. Современные тенденции психологической службы в системе образования: теория и практика, 1(1), 35-37.

310. Имонова, М., & Таджиева, Д. (2023). Boshlangich sinf oquvchilarida milliy tarbiyani pedagogik va psixologik rivojlanishi qonuniyatlari. Современные тенденции психологической службы в системе образования: теория и практика, 1(1), 74-76.

311. Иманова, М. Б. (2021). ШАХС ХАРАКТЕРИ АКЦЕНТУАЦИЯСИ ВА ДЕСТРУКТИВ ХУЛҚ-АТВОР. Academic research in educational sciences, 2(11), 1399-1403.

312. Imanov, B. (2023). NEGATIVE FACTORS AFFECTING THE QUALITY OF EDUCATION AND WAYS TO ELIMINATE THEM. Science and innovation, 2(B3), 355-358.

313. Имонова, М. Б. (2023). ВАЖНОСТЬ СЕСТРОВЫХ ОТНОШЕНИЙ В ЛИЧНОМ РАЗВИТИИ. FORMATION OF PSYCHOLOGY AND PEDAGOGY AS INTERDISCIPLINARY SCIENCES, 2(22), 120-123.

314. Imonova, M. B. (2023). Causes of Suicide Tendency in Adolescents. Journal of Discoveries in Applied and Natural Science, 1(1), 62-67.

315. Иманов, Б., & Иманова, М. Б. Қ. (2021). ДАРС ТУЗИЛМАСИ ВА УНГА ТАЙЁРГАРЛИК. Academic research in educational sciences, 2(5), 1158-1162.

316. Имонова, М. Б. (2023). РОЛЬ ОТНОШЕНИЯ СИБЛИНГА В ПРОБУЖДЕНИИ МОТИВОВ ОБУЧЕНИЯ ДЕТЕЙ. Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры, 3(10), 101-104.

317. Неъматуллаева, С. (2020). Психология детей в возрасте 5-7 лет. Студенческий вестник, (5-1), 62-63.

318. Ne'Matullayeva, S. (2022). MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA O 'YIN TERAPIYASINI QO'LLASHGA OID QARASHLAR. Science and innovation, 1(B4), 444-449.

319. Nematullaeva, S. (2023). DEVELOPING COMMUNICATION SKILLS IN PRESCHOOL CHILDREN THROUGH GAME THERAPY. Horizon: Journal of Humanity and Artificial Intelligence, 2(4), 86-88.

320. Ne'matullayeva, S. (2022). Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida oyin terapiyasini qo'llashda innovatsion usullar. O 'zbekiston milliy universiteti xabarlari, 1(6).

321. Nematullaeva, S. (2023, April). The role of play therapy in a child's life. In Academic International Conference on Multi-Disciplinary Studies and Education (Vol. 1, No. 1, pp. 9-10).

322. Неъматуллаева, С. Х. (2023). Влияние Игровой Терапии В Формировании Личности Детей. Central Asian Journal of Literature, Philosophy and Culture, 4(2), 31-33.

323. Kizi, N. S. K. (2022). Use of Game Therapy in Preschool Educational Organizations.

324. Нематуллаева, С. (2023). Maktabgacha yoshdagi bolalarning shaxs sifatida kamolotida o'yin terapiyasining ahamiyati . Современные тенденции психологической службы в системе образования: теория и практика, 1(1), 43–46. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/psychological-service-education/article/view/23475